

JOSEP BENET, FISCAL DE LA HISTÒRIA
Isidor Cònsul

Josep Benet, El president Tarradellas en els seus textos (1954-1988). Empúries. Barcelona, 1992 / Josep Benet, Maragall i la Setmana Tràgica. Edicions 62. Barcelona, 1992.

Una de les maregasses sorolloses d'aquest any olímpic ha arribat amb la publicació del volum de Josep Benet, El president Tarradellas en els seus textos (1954-1988). Ha estat, de tota manera, una polèmica poc consistent i més aviat buida, amb reaccions fàcils, revencillades visceralment, una certa flaca d'esmena a la totalitat i, allò que és més gruixut, amb la gosadia de parlar sense haver transitat gaire per les set-centes vint-i-quatre pàgines (mida holandesa) del volum de Josep Benet. Ho posava en evidència el setmanari "El Temps" (28-9-92) i ha estat xocant de comprovar com s'han incomplert les promeses de lectura de bona part dels qui, en sortir el llibre, reaccionaren airadament enutjats.

Possiblement, els textos més interessants d'anàlisi del llibre de Josep Benet són els que signaren Ferran Mascarell i Enric Ucelay da Cal, al "Quadern" de "El País" (23-VII-92). Hi remeto, perquè el perfil de la personalitat intel·lectual de Josep Benet que hi dibuixa Ucelay de Cal suggereix pistes importants sobre els particularismes benetians a l'hora d'estudiar i entendre la història. Es refereix als tres oficis de l'autor -advocat, polític i historiador- i comenta la singularitat un punt paradoxal que, des de cadascun dels tres sectors, tothom mira d'encasellar-lo en els altres. Per als del ram de la historiografia, Benet és més aviat un polític; per als polítics és, en canvi, un historiador i, per als juristes, un historiador i un polític. Es cert que tot plegat serveix per a remarcar uns trets d'excepcionalitat en la figura de Benet, però també és una manera subtil de tirar pilotes fora. Perquè, independentment dels estudis cursats o de l'ofici exercit, allò que compta a mesura que passa el temps és la feina i la qualitat de l'obra que es va fent.

En el cas de Josep Benet la feina s'ha de comptar pels prop de quaranta anys que n'exerceix, d'historiador, nou dels quals ho són com a director del Centre d'Història Contemporània de Catalunya. Quant a la qualitat i persistència de l'obra, n'hi haurà prou, em penso, esmentant un llibre de 1963, Maragall i la Setmana Tràgica, que encara és nou després del grapat d'anys que porta a l'esquena.

ELS AL.LEGATS D'UN FISCAL

Ucelay de Cal, però, l'encerta de ple quan defineix la metodologia de Josep Benet i la compara a la d'un fiscal que ja té a l'avançada la solució del cas que ha de resoldre. Per aquesta raó, a l'historiador Josep Benet no li cal raonar, a partir de les investigacions fetes, hipòtesis imaginatives més o menys versemblants. Només ha d'estructurar, comentar i posar ordre al gavadal de proves de què acostuma a disposar perquè del procés de recerca només en surtin veritats que es poden contrastar i verificar. I no hi fa res que les proves adduïdes cremin o deixin de cremar, perquè allò que importa és, sobretot, la veritat.

Aquesta metodologia de treball és fàcil de seguir en dos volums emblemàtics de Josep Benet com són Catalunya sota el règim franquista (1973) i Marxisme català i qüestió nacional catalana (1974). En tots dos treballs acumula un gavadal de documentació per demostrar, en el primer, que un dels objectius del franquisme fou liquidar Catalunya i el catalanisme, i, en el segon, per argumentar que els partits marxistes dels anys trenta assumiren plenament el fet nacional català. Ara, en el fil de la mateixa estratègia, presenta, analitza i comenta un paquet documental extraordinari sobre el pensament profund de Josep Tarradellas i la seva controvertida actuació política entre 1954 i 1988. Es a dir, en els trenta-quatre anys que van des que fou nomenat president de la Generalitat de Catalunya a l'exili fins a la seva mort. L'objectiu de la publicació, segons que escriu el mateix Josep Benet,

és contribuir a conèixer millor un personatge que tanta importància ha tingut en la història recent de Catalunya i poder comprendre, de passada, la transició política espanyola de la segona meitat dels anys setanta.

"ESPERAVEN UN DE GAULLE I VAM TROBAR UN PETAIN"

Algú pot preguntar per què cal conèixer millor el personatge Josep Tarradellas. La resposta és senzilla com les raons que s'exposen tot seguit: per les seves actuacions de personalisme a ultrança; perquè no va reunir mai el Ple del Parlament de Catalunya a l'exili; perquè durant molts anys es dedicà a blasmar, acusar i atacar organitzacions, persones i institucions catalanes de l'interior; perquè foren acusacions injustes i fetes a la babalà; perquè alguna vegada fregà la delació i hi hagué risc per a les persones i institucions sobre les quals opinava. Finalment i entre altres puntualitzacions, perquè l'aportació del president Tarradellas a la política catalana fou més aviat negativa des de la perspectiva de l'historiador. Tant a l'exili (1954-1977), com en els anys de la Generalitat pre-autonòmica (1977-1980). El pacte del seu retorn amb Adolfo Suárez no es pot jutjar com a positiu ni possibilista. Es féu sota tots els mínims possibles i trencà un grapat d'il·lusions catalanistes de finals dels setanta. Com ho ha definit molt bé un vell lluitador nacionalista "Esperàvem un De Gaulle i vam trobar un Pétain".

AL SERVEI DE LA VERITAT

El treball de Josep Benet té totes les traces de ser inapel·lable i indiscutible. Potser és cert que la seva és una òptica deformada pel partit pres a l'avançada i que, en el fons, recupera com a historiador el pols del debat polític que mantingué un temps amb Tarradellas. També és cert, però, que la documentació aportada no permet escletxes ni deixa cap possibilitat de dubte. El fiscal Benet esdevé una piconadora que esmicola el mite, si és que hi havia mite Tarradellas. Algú ha suggerit que el llibre podia esperar i hivernar uns anys més perquè la memòria és tendra i la història recent. Es

llavors, però, que cal recalcar que la recerca i reconstrucció de la veritat és objectiu fonamental de la història. Prou que n'han cantat les lloances, d'aquest objectiu, ara que el documental Operació Nikolai ha confirmat el que tothom sospitava sobre la desaparició i mort d'Andreu Nin. Voler ignorar la veritat dels fets o congelar-la un temps perquè les ferides facin crosta pot donar resultats curiosos i de notòria ingenuïtat amb el pas dels anys. Es pot comprovar en el cas d'un altre llibre de Josep Benet, Maragall i la Setmana Tràgica.

Es ben conegut que Maragall no va dubtar a encarar-se críticament a la ciutat de Barcelona davant de la barbàrie de la Setmana Tràgica. No acusà directament ningú perquè no podia fer-ho, però no eximí tampoc de culpa els estaments de la burgesia barcelonina. Els tres articles que va escriure (Ah! Barcelona, L'església cremada i La Ciutat del Perdó), així com la segona part d'Oda nova a Barcelona demostren l'alta consciència cívica de l'intel.lectual crític que fou Maragall. Benet ho remarca en l'estudi i puntualitza que el poeta complí amb el seu deure: era escriptor, i va escriure al servei de la veritat.

No tots els escriptors de l'època ho feren així. Alguns prohoms del noucentisme que vivien el somni d'habitar una ciutat que no existia, atorgaren la culpa a l'emigració. Les glosses d'Eugeni d'Ors després de la Setmana Tràgica són per sucra-hi pa: intrangigents, amb apunts de racisme i entestades a ignorar la realitat dels fets. N'apunto un fragment com a botó de mostra: Cal que Barcelona pugui exercir una selecció sobre la seva població immigrant. Cal que Barcelona assoleixi el dret a exigir de les gents que entren i solen restar en ella, certes condicions fisiològiques, certes condicions ètiques, certes condicions d'instrucció, potser i tot certes condicions econòmiques: un mínimum de salut física, moral i social. El propòsit pot semblar antidemocràtic. -M'és indiferent. (...)

Terres d'Espanya endins. (...) Visitàvem pobles oblidats de tota guia

i abandonats de tota civilització. En entrar nosaltres en aquests pobles, uns homes en sortien, amb un misèrrim paquetet sobre l'espatlla (...) -"¿A donde vaís?"- els preguntàvem. Responien-"A Barcelona. Dicen que allí va a haber trabajo para todo el mundo" (...) I ningú d'ells no sabia llegir. I ningú d'ells no sabia rentar-se. I ningú d'ells no deixava de tenir una navalla i, si no la tenien encara, l'adquiririen pel camí.

No hi ha color. Es preferible acostar-nos a la veritat, encara que cremi, que no pas embolicar perillosament la història com ho féu, en aquest cas, Eugeni d'Ors.

Isidor Cònsul